

Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет імені Івана Франка

Філологічний факультет

Катедра української мови імені професора Івана Ковалика

ПРАКТИЧНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ І ЛЕКСИКОЛОГІЯ

методичні рекомендації

для здобувачів I курсу

другого (магістерського) рівня вищої освіти

галузі знань 03 Гуманітарні науки

спеціальності 035 Філологія

(спеціалізація 035.01 Українська мова та література)

Львів 2023

УДК 811.161.2‘373/‘374(072)

Практична лексикографія і лексикологія: методичні вказівки до підготовки до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія (спеціалізація 035.01 Українська мова та література). Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 20 с.

Укладач: Ірина Сус – кандидат філологічних наук, доцент катедри української мови імені професора Івана Ковалика

Рецензент: Купчинська З.О. – доктор філологічних наук, доцент катедри української мови імені професора Івана Ковалика

Розглянуто та схвалено до друку на засіданні катедри української мови імені професора Івана Ковалика (протокол № 10 від 30.06.2023)

Розглянуто та схвалено до друку на засіданні вченої ради філологічного факультету (протокол № 1 від 31.08.2023)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Тема №1. Предмет і завдання практичної лексикографії. Лінгвістичні словники. Діахронна та синхронна лексикографія. Семантична лексикографія	5
Тема №2. Історична лексикографія. Теоретичні засади та принципи моделювання словникових статей до історичного словника.....	6
Тема №3. Українська фразеографія. Способи лексикографування фразеологічних одиниць.....	7
Тема №4. Сучасна діалектна лексикографія. Принципи лексикографування діалектного матеріалу	8
Тема №5. Предмет і завдання практичної лексикології. Словники і корпуси текстів як джерела досліджень з лексикології	9
Тема №6. Явища міжмовної взаємодії в українській мові. Типи міжмовних контактів	10
Тема №7. Культура української мови. Критерії культури мови. Лексичні норми сучасної української літературної мови.	11
Тема №8. Лінгвістична риторика. Риторика як засіб формування мовної особистості. Засади професійного ораторського мистецтва	12
Теми для самостійного опрацювання:	13
Питання до іспиту:	14
Рекомендована література	15

ПЕРЕДМОВА

Пропоновані Методичні рекомендації з практичної лексикографії і лексикології призначені для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальностей 035 Філологія (спеціалізація 035.01 Українська мова та література) до практичних занять, завдань самостійного засвоєння знань та до іспиту. Методичні рекомендації розроблені з метою сприяти студентам засвоювати теоретичні знання з практичної лексикографії та лексикології, як самостійно, так і під керівництвом викладача, а також допомогти студентам здобути навички критичного аналізу лексикографічних праць та параметризації мовних одиниць української мови до словників різних типів.

Методичні рекомендації з курсу «Практична лексикографія і лексикологія», складаються з таких частин: теми лекційних занять, плани практичних занять, теми для самостійного опрацювання, перелік теоретичних питань до іспиту та рекомендованої літератури. Плани практичних занять доповнено списком літератури, що її студент повинен опрацювати.

Курс «Практична лексикографія і лексикологія» є нормативною дисципліною для другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 035 Філологія (спеціалізація 035.01 Українська мова та література). Дисципліна викладається в 1 семестрі в обсязі 5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Денна форма навчання: загальний обсяг 150 годин, у т. ч. 16 годин лекційних, 32 години практичних занять і 102 години самостійної роботи.

Заочна форма навчання: загальний обсяг 150 годин, у т.ч. 8 годин лекційних, 12 годин практичних занять і 130 годин самостійної роботи.

Основними завданнями дисципліни «Практична лексикографія і лексикологія» є сформулювати наукові погляди на лексикографію, виробити навички самостійних спостережень над різними типами структур у лексикографічних працях та лексикографічної параметризації українського лексичного фонду; навчити студентів оцінювати рівень культури українського усного та писемного мовлення та сформулювати в них уміння правильно використовувати лексичні засоби української мови в професійній діяльності, ознайомити студентів із проблемами сучасної стилістичної семантики української мови, лінгвістичної риторики, теорії взаємодії мов.

Змістовий модуль І. Діахронна та синхронна лексикографія

Лекція 1. Предмет і завдання практичної лексикографії. Лінгвістичні словники. Діахронна та синхронна лексикографія. Семантична лексикографія

Практичне заняття № 1

Тлумачна лексикографія. Етимологічна лексикографія

Різновиди тлумачних словників. Лексикографічна параметризація мовних одиниць

Етимологічна лексикографія. Науково-теоретичні засади укладання етимологічних словників.

Типологічні моделі етимологічних довідок та їх використання в словниках різних типів

Практична розробка словникових статей до етимологічного словника

Література

1. Боярова Л.Г. Термінологічна лексика в загальномовному тлумачному словнику. *Лексикографічний бюлетень*. Київ, 2008. Вип. 17. С. 13–24.
2. Вознюк Є. Семантизування слова в тлумачних словниках. *Синopsis. Текст, Контекст. Медіа*: електрон. наук. фах. вид. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Гуманіт. ін-т. Київ, 2021. № 3. С. 191–194.
3. Дідун Л.І., Козирєва З.Г. Українська академічна лексикографія: здобутки та перспективи розвитку *Українська мова*. 2021. № 3. С. 54–65.
4. Гордієнко Н. Типологія додатків у сучасних лінгвістичних словниках. *Лексикографічний бюлетень*. 2012. № 21. С. 31–38.
5. Лукінова Т. Створення «Етимологічного словника української мови» – важливий етап порівняльно-історичного вивчення слов'янської лексики. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 24–39.
6. Мейзерська І. Лексикографічна параметризація: структурний та функціональний аспекти (на прикладі великого тлумачного словника сучасної української мови). *Вісник СумДУ*. 2007. № 1. Т. 1: Серія Філологія. С. 151–155.
7. Неровня Н. Принципи створення нового загальномовного тлумачного словника. *Лексикографічний бюлетень*. 2005. С. 36–46.

Практичне заняття № 2

Українська термінографія

1. Актуальні питання сучасної термінографії
2. Науково-теоретичні засади укладання термінологічних словників.
3. Різновиди термінологічних словників
4. Параметризація лексики в термінологічному словнику
5. Практична розробка словникових статей до термінологічного словника

Література

1. Боярова Л. Проблема розмежування полісемії та омонімії термінів у лексикографічній практиці. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*: Серія Філологія. 2005. Вип. 45. С. 18–20.
2. Боярова Л. Словникова кодифікація і термінологічна норма (90-і рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.). *Українське мовознавство: міжвідом. наук. зб.* Київ, 2008. Вип. 38. С. 25–29.
3. Боярова Л. Термінологія як об'єкт сучасної загальномовної лексикографії. *Культура слова*. 2018. № 89. С. 167–176.

4. Казими́рова І. Актуальні проблеми сучасної термінографії. *Термінологічний вісник: зб. наук. пр.* Київ, 2017. Вип. 4. С. 214–226.
5. Петрова Т. Рецензія на термінологічні словники як жанр критичного субдискурсу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка.* Філологічні науки. 2019. Вип. 50. С. 133–139.
6. Туровська Л. Макро- та мікроструктура термінологічного словника тлумачного типу. *Українська мова.* 2018. № 3. С. 40–53.
7. Туровська Л. Сучасний етап розвитку української термінографії. *Система і структура східнослов'янських мов: міжкафедральний зб. наук. пр.* Київ, 2006. С. 168–173.

Лекція 2. Історична лексикографія. Теоретичні засади та принципи моделювання словникових статей до історичного словника

Практичне заняття № 1

Історичний словник як різновид лексикографічної продукції

1. Відтворення мовної картини світу в історичному словнику
2. Параметризація лексики в історичному словнику
3. Онімна лексика в історичному словнику.
4. Критичний аналіз історичних словників
5. Практична розробка словникових статей до історичного словника

Література

1. Войтів Г., Кровицька О. Науковий осередок українського словникарства у Львові: історія і досвід. Теле- і радіожурналістика. 2019. Вип. 18. С. 245–255.
2. Гриценко С. Історія дослідження українського лексикону XVI–XVII ст. *Studia linguistica.* 2014. Вип. 8. С. 325–349.
3. Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005.
4. Кровицька О. Українська історична лексикографія у міжслов'янському контексті. *Проблеми слов'янознавства.* Львів, 2003. Вип. 53. С. 136–144.
5. Кровицька О., Осінчук Ю. Онімна спадщина в лексикографічних джерелах української мови XIV–XVIII ст. *Науковий вісник Ужгород. ун-ту* : серія: Філологія. Ужгород, 2021. Вип. 1 (45) : На пошану Кирила Йосиповича Галаса (до 100-річчя з дня народження). С. 268–275.

Практичне заняття № 2

Концептуальні засади сучасної перекладної лексикографії

1. Теоретичні аспекти сучасної перекладної лексикографії
2. Типи еквівалентності лексичних одиниць у двомовній лексикографії
3. Безеквівалентна лексика як об'єкт лексикографічного опису
4. Парадигма перекладної лексикографії
5. Практична розробка словникових статей до перекладного словника

Література

1. Головащук С. Перекладні словники та принципи їх укладання. Київ, 1976.
2. Лісна М. Безеквівалентність як об'єкт теорії перекладу та двомовної лексикографії. *Вісник Харків ун-ту ім. В.Н. Каразіна.* Серія філологія. 2014. Вип. 71. С. 59–63.
3. Паночко М. Розвиток української лексикографії в 70-х роках ХХ ст. *Академічні студії.* Серія «Гуманітарні науки». Луцьк, 2021. Вип. 4. С. 22–27.
4. Самойлова І. Інформаційна структура українських еквівалентів у перекладному словнику. *Українська мова.* 2016. № 2. С. 24–43.
5. Старко В. Ф. Проблема авторитетності двомовних словників. *Українська лексикографія в загальномовному контексті: теорія, практика, типологія.* Ларисі Григорівні Скрипник.

(м. Київ, Ін-т української мови, 12–13 травня 2011 р.). / відп. ред. І. С. Гнатюк. Київ, 2011. С. 315–322.

6. Томіленко Л. Радянізми в українській перекладній лексикографії постреволюційних років: від неологізмів до історизмів. IX Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. Dialog der Sprachen Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. 2019. С. 175–182.
7. Фокін С. Двомовні перекладні словники: причини недосконалості та перспективи оптимізації. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 59. С. 214–221.

Змістовий модуль II.

Фразеографія. Енциклопедична та галузева лексикографія

Лекція 1. Українська фразеографія.

Способи лексикографування фразеологічних одиниць

Практичне заняття № 1

Українська фразеографія

1. Способи лексикографування фразеологічних одиниць
2. Параметризація фразеологізмів у словниках
3. Лексикографування системних відношень у структурі тлумачних і перекладних фразеологічних словників.
4. Критичний аналіз фразеологічних лексикографічних праць
5. Практична розробка словникових статей до фразеологічного словника

Література

1. Космеда Т. Перекладна фразеографія: досвід укладання двомовного українсько-польського словника усталених виразів. *Slavia Orientalis*. 2020. № 119. С. 121–129.
2. Корнієнко Л. Українська фразеографія другої половини ХХ –початку ХХІ століть: тлумачні та перекладні словники. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2017.
3. Полиця Т. Класифікація фразеографічних праць тлумачного типу. *Науковий вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту*. Серія Філологія. 2018. № 37. Т. 1. С. 63–66.
4. Синельникова К. Критерії фразеологічності в практичній фразеографії. С. 113–121.
5. Цимбалюк-Скопненко Т. Макро- та мікроструктура фразеологічних тлумачних словників української мови ХХ ст.: теоретичне підґрунтя, засади, форма. *Лексикографічний бюлетень*. 2018. Вип. 27. С. 43-70.
6. Цимбалюк-Скопненко Т. Фраземна норма та джерела української фразеології українською мовою: кодифікаційний та узуальний аспекти. *Культура слова*. 2018. № 89. С. 189–196.
7. Цимбалюк-Скопненко Т. Фразеографія та лексикографія: дивергенція в термінології. *Термінологічний вісник*. 2019. Вип. 5. С.359–365.

Практичне заняття № 2

Принципи укладання енциклопедичних та лінгвістичних галузевих словників

1. Типи галузевих словників
2. Сучасна лінгвотермінографія: стан і перспективи
3. Науково-теоретичні засади створення енциклопедичних галузевих словників
4. Науково-теоретичні засади створення лінгвістичних галузевих словників
5. Практична розробка словникових статей до енциклопедичного та галузевого словників

Література

1. Голубовська І. та ін. Лінгвістичні словники та словники лінгвістичної термінології. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*: зб. наук. пр. Київ, 2014. С. 3–18.
2. Казиминова І. Актуальні проблеми сучасної лінгвотермінографії. *Термінологічний вісник*: зб. наук. пр. / Інститут української мови НАН України. Київ, 2017. Вип. 4. С. 214–226.
3. Кочан І. Українська лінгвістична термінографія (хронологія, класифікація, структура). Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць Харків. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2022. Вип. 56. С. 25–41.
4. Романова О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен. *Термінологічний вісник*: зб. наук. пр. Київ, 2011. Вип. 1. С. 55–62.
5. Сабадош І. Зведений тематичний словник як вид лексикографічної праці. *Волинь – Житомирщина: історико-філол. зб. з регіон. пробл.* Вип. 10. 2003. С. 195–205.
6. Сніжко Н. Нова джерельна база української лексикографії в системі інтегральних лінгвістичних досліджень. *Людина, Комп'ютер. Комунікація*: зб. наук. пр. / за ред. О. Левченко. Львів, 2017. С. 47–52.
7. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції: монографія / Відп. ред. Я. Яцків; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с.
8. Черниш О. Особливості створення електронного багатомовного академічного галузевого словника. *Науковий вісник Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія Філологія*. 2019. № 40. Т. 2. С. 141–144.

Модуль III.

Діалектна та онімна лексикографія

Лекція 1. Сучасна діалектна лексикографія. Принципи лексикографування діалектного матеріалу

Практичне заняття № 1 Ідіолектна лексикографія

1. Принципи укладання словників авторської мови
2. Типи ідіолектних словників
3. Статистична параметризація лексики
4. Критичний аналіз ідіолектних словників
5. Практична розробка словникових статей до ідіолектного словника

Література

1. Бук С. Григорій Сковорода онлайн! *Українська мова*. 2010. № 3. С. 109–115.
2. Міщук У. Словник мови Шевченка: бачення творчого світу письменника. *Лексикографічний бюлетень*. 2006. Вип. 14. С. 78–88.
3. Івашенко О.О., Сагаровський А.А. Методологія і методика укладання ідіодіалектного словника. *Вісник Харківського нац. ун-ту імені В.Н.Каразіна*. Серія: Філологія. 2009. № 843. Вип. 55. С. 114–119.
4. Писаренко Б. Досвід створення Словника власних імен поетичних творів Василя Стуса. *Вісник Донецьк. нац. ун-ту*. 2022. С. 143–148.
5. Сколоздра-Шепітько О. Літературно-художня антропонімія Франкової прози як об'єкт ідіолектної лексикографії. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна*. 2019. Випуск 71. С. 280–291.
6. Цимбалюк-Скопненко Т. Українська авторська лексикографія: здобутки та перспективи. *Українська мова*. 2010. № 9. С. 3–14.

Практичне заняття № 2 Українська онімна лексикографія

1. Типи онімних словників.
2. Параметризація лексики в онімних словниках
3. Історико-етимологічні довідки в онімних словниках
4. Критичний аналіз онімних словників
5. Практична розробка словникових статей до онімного словника

Література

1. Громко Т. Лексикографування онімів говірки за корпусом моноговіркових текстів. *Актуальні питання гуманітар. наук: міжвуз. зб. молодих учен.* ДДПУ ім. І. Франка. 2020. Вип. 31. С. 315–322.
2. Козирева З. Український лексикон XVIII–XXI ст. – словник нового типу. *Українська мова.* 2018. № 2. С. 36–49.
3. Кровицька О., Осінчук Ю. Онімна спадщина в лексикографічних джерелах української мови XIV–XVIII ст. *Науковий вісник Ужгород. ун-ту.* 2021. Серія Філологія. С. 268–275.
4. Писаренко Б. Досвід створення Словника власних імен поетичних творів Василя Стуса. *Вісник Донецьк. нац. ун-ту.* 2022. С. 143–148.
5. Торчинський М. Особливості структурування українського ономастикону: термінологічний аспект. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства.* Хмельницький, 2017. Вип. 12. С. 252–256.
6. Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. *Studia Ukrainika Posnaniensia.* vol. VI: 2018. S. 45–52.

Модуль IV.

Лексикографія як об’єкт лексикологічних досліджень

Лекція 1. Предмет і завдання практичної лексикології. Словники і корпуси текстів як джерела досліджень з лексикології

Практичне заняття № 1

Зміни в семантиці мовних одиниць в українській лексикографії XIX – XXI ст.

1. Причини, види та засоби семантичних змін в лексичному фонді української мови
2. Динамічні процеси в лексиці української мови XIX ст.
3. Способи збагачення словникового складу
4. Шляхи формування і розвитку української терміносистеми

Література

1. Клименко Н. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [монографія] / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. Київ, 2008.
2. Литовченко І. Лексико-семантична диференціація військової лексики української мови. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворіз. держ. пед. ун-ту.* 2022. Вип. 14. С. 90–96.
3. Літвінова Н. Причини, види та засоби семантичних змін у слові. *Львівський філологічний часопис: наук. журнал Львів. держ. ун-ту безпеки життєдіяльності.* № 5, 2019. С. 76–80.
4. Максимчук В.В. Особливості лексикографічного представлення авторських лексичних новотворів у сучасних неологічних словниках. *Наукові записки нац. ун-ту «Острозька академія».* Острог, 2010. Серія філологічна. Вип. 17. С. 256–264.

5. Ренчка І. Зміни в семантиці лексичних одиниць економічної сфери в сучасній українській тлумачній лексикографії *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2018. Вип. 4. С. 111–128.
6. Стратулат Н. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови *Мовознавство*, 2007, № 3. С. 69–77.
7. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття : [монографія] Тернопіль, 2002.

Практичне заняття № 2

Використання корпусів текстів української мови в процесі укладання словників

1. Корпуси текстів української мови
2. Використання корпусів текстів у процесі укладання словників.
3. Лексикологічні дослідження на базі корпусу текстів (синонімії, лексичної сполучуваності).
4. Корпусна лексикографія. Параметризація мовних одиниць.

Література

1. Бобкова Т. Українська корпусна лексикографія: основні етапи й тенденції розвитку. *Наукові записки нац. ун-ту «Острозька академія». Серія філологічна*. 2014. Вип. 49. С. 267–270.
2. Глівінська Л. Корпус української мови як джерело лексикографічної рецепції художнього тексту. *Opera Slavica*. 2014. Т. 23. С. 43–50.
3. Жуковська В. Вступ до корпусної лінгвістики: навч. посіб. Житомир, 2013.
4. Монахова Т. Застосування корпусної лінгвістики в лексикографії. *Наукові праці Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили*. Серія: Філологія. Мовознавство. 2009. Т. 98. Вип. 85. С. 55–60.
5. Тищенко О. Знайдіть сучасного лексикографа: історія однієї назви. *Термінологічний вісник: зб. наук. пр. / Інститут української мови НАН України*. Київ, 2019. Вип. 5. С. 334–340.
6. Фокін С. Корпуси текстів: здобутки України та перспективи врахування закордонного досвіду. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. Серія: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. № 1. 2018. С. 51–54.
7. Шведова М. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) як інструмент дослідження лексико-граматичної варіативності. Людина. Комп'ютер. Комунікація: зб. наук. пр. / за ред. проф. О. П. Левченко. Львів, 2019. С. 145–148.

Лекція 2. Явища міжмовної взаємодії в українській мові.

Типи міжмовних контактів

Практичне заняття № 1

Мовні контакти

1. Історія дослідження мовних контактів
2. Мовні та позамовні чинники міжмовних контактів
3. Типи мовних контактів
4. Лексичні запозичення

Література

1. Намачинська Г. Явища мовної взаємодії: дослідницькі підходи, специфіка трактування, причини. *Studia Ukrainika Posnaniensia*. 2018. Vol. VI. P. 101–106.
2. Кононенко І. Семантичні модифікації взаємних запозичень в українській і польській мовах. *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne / pod red. A. Budziak, W. Hojsak*. Краків, 2016. S. 447–463.
3. Симонок О. Лексичні запозичення в українській мові: історико-соціолінгвістичний аспект. С. 167–172.

4. Тищенко К. Українські мовні контакти: три пласти фенізмів. *Етнічна історія народів Європи*. Вип. 55. С. 17–25.
5. Черниш Т. До проблеми дослідження лексичних взаємозв'язків слов'янських мов. *Мовознавство*. 1994. № 6. С. 53–60.
6. Шестакова С. Запозичення як результат міжмовних контактів. *Науковий вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту*. Серія Філологія. 2018. № 37. Т 1. С. 87–90.

Практичне заняття № 2 **Мовна інтерференція**

1. Мовна ситуація в Україні
2. Причини мовної інтерференції
3. Явища фонетичної, морфологічної, лексичної, семантичної, синтаксичної інтерференції в українській мові

Література

1. Барань Є. Угорсько-українські зв'язки: мовна інтерференція і мовознавчі контакти: монографія. Берегово-Ужгород, 2021.
2. Дзєндзелівський Й. Українські рукописні регіональні лінгвістичні атласи як джерело для дослідження мовної інтерференції в галузі лексики на українсько-польському пограниччі. *Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polskowschodniosłowiańskim*. Białystok, 1995. С. 33–40.
3. Жлуктенко Ю. Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики. Київ, 1966.
4. Кононенко І. Семантичні модифікації взаємних запозичень в українській і польській мовах. *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne* / pod red. A. Budziak, W. Hojsak. Краків, 2016. S. 447–463.
5. Лисенко О. Іншомовні слова як різновид лексичної, інтерференції. *Наукові записки Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Серія «Філологія». Вип. 7. 2019. С. 174–176.
6. Мішеніна Т. Мовні девіації інтерферентного характеру в системі сучасної української мови. *Філологічні студії*. 2014. Вип.11. С. 108–122.

Модуль V.

Культура фахового мовлення

Лекція 1. Культура української мови. Критерії культури мови. Лексичні норми сучасної української літературної мови.

Практичне заняття № 1

Стилістичне використання лексичних одиниць

1. Стилістичне використання запозичень
2. Експресивні стилістичні засоби
3. Стилістичні можливості антонімів, синонімів, паронімів, омонімів
4. Мова сучасної реклами

Література

1. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів, 2003.
2. Бузько С. Поняття стилістичної маркованості мовних одиниць (загальнотеоретичний аспект). *Науковий вісник Криворіз. держ. пед. ун-ту: зб. наук. пр. Філологічні студії*. 2018. Вип. 17. С. 110–124.
3. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності : Стилістика та культура мови: навч. посіб. Київ, 1999.
4. Загнітко А., Данилюк І. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк, 2006.

5. Пасічна О. Лінгвостилістична офіційно-ділових документів. Науковий вісник Криворізь. держ. пед. ун-ту: зб. наук. пр. *Філологічні студії*. 2018. Вип. 17. С. 181–191.
6. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття : [монографія] Тернопіль, 2002.
7. Шаповалова Г., Шебештян Я. Теоретико-практичні питання текстознавства. Ужгород, 2016.

Практичне заняття № 2 **Культура усного й писемного мовлення**

1. Культура усного мовлення
2. Культура писемного мовлення
3. Стилістична культура мовлення
4. Питання культури мовлення в журналі «Українська мова» НАН України (Лінгвістичне різне)

Література

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів, 1990.
2. Заліпська І. Порушення літературних норм у мові прямого ефіру. *Культура слова*. 2016. № 84. С. 151–160.
3. Колібаба Л., Фурса В. Словник дієслівного керування. Київ, 2016.
4. Коць Т. Кодифікаційна діяльність А. Кримського і критерії українського нормотворення кін. ХІХ– поч. ХХ ст. *Культура слова*. 2021. № 95. С. 105–118.
5. Макарець Ю. Варіантність в офіційному жіночому іменослові України: між нормою і аномалією. *Культура слова*. 2020. № 93. С. 183–195.
6. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: навч. посіб. Київ, 2001.
7. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття : [монографія] Тернопіль, 2002.

Лекція 2. Лінгвістична риторика. Риторика як засіб формування мовної особистості. Засади професійного ораторського мистецтва

Практичне заняття № 1 **Комунікативні ознаки культури мовлення**

1. Компоненти культури мовлення
2. Нормативність, змістовність, багатство, точність, виразність мовлення
3. Доречність, стислість, логічність, аргументованість, чистота мовлення
4. Етичність і естетичність, образність, милозвучність мовлення

Література

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004.
2. Мацько Л. Пропедевтика лінгвістичної риторики. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. пр. Київ, 2008. Вип. 4. С.374–379.
3. Мацько Л., Мацько О. Риторика: навч. посіб. 2-ге вид., Київ, 2006.
4. Онуфрієнко Г., Черневич А. Термін комунікація в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 154–160.
5. Симоненкова Т. Культура мовлення як показник загальної культури особистості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2013. Вип. 10. С. 229–233.
6. Синчак О. Риторичність: повернення риторики в нурт філології. *Наукові записки УКУ*. 2020. С. 13–36.

Практичне заняття № 2
Мовна комунікація. Професійне мовлення

1. Комунікація і спілкування. Моделі комунікації.
2. Основні елементи процесу комунікації.
3. Мовленнєві жанри й дискурси.
4. Культура наукового мовлення. Мовні особливості наукового дискурсу

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004.
2. Загнітко А. Основи дискурсології: науково-навчальне видання. Донецьк, 2008.
3. Корольова В. В. Таксономія дискурсів у новітніх лінгвістичних студіях. *Мова і міжкультурна комунікація*. Полтава, 2017. Вип. 1. С. 206–214.
4. Семенюк О., Паращук В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Київ, 2010.
5. Старунова А. Культура української фахової мови. Види і жанри професійного спілкування. *Література та культура Полісся*. № 93. Ніжин, 2018. Серія Філологічні науки. № 11. С. 118–124.
6. Сюта Г. Прецедентні висловлення в сучасній українській політичній риторичі. *Культура слова*. 2019. № 90. С. 12–131.
7. Шкіцька І. Сучасна мовна комунікація в публічному управлінні: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль, 2017.

Теми для самостійного опрацювання:

1. Огляд основних напрацювань теоретичної лексикографії
2. Сучасні лексикографічні школи й осередки
3. Концепція «Історичного словника українського язика» Є. Тимченка
4. Критика історичної лексикографії
5. Тенденції розвитку сучасної перекладної лексикографії
6. Критика перекладної лексикографії
7. Перекладні фразеологічні словники
8. Структурні моделі словникових статей в енциклопедичному словнику
9. Історія української лінгвотермінографії
10. Лексикографічна параметризація змінної лексики
11. Типологія сучасних ономастичних словників
12. Словопоказчики та конкорданси
13. Динамічні процеси в політичному лексиконі української мови
14. Розвиток корпусної лексикографії
15. Тенденції розвитку сучасної української лексикології
16. Українсько-угорські мовні контакти
17. Українсько-румунські мовні контакти
18. Класифікація мовної інтерференції
19. Поняття мовної особистості
20. Стилїстичні засоби української мови
21. Експресивні стилїстичні засоби
22. Стилїстичне використання неологізмів
23. Професійна мовнокомунікативна компетенція
24. Культура наукового мовлення. Мовні особливості наукового дискурсу

Питання до іспиту:

1. Сучасна лексикографічна парадигма.
2. Словник як різновид лексикографічної продукції.
3. Теоретичні засади укладання словників різних типів.
4. Критерії лексикографічної параметризації лексики.
5. Структурні моделі словникових статей в енциклопедичному словнику.
6. Тлумачна лексикографія.
7. Науково-теоретичні засади укладання тлумачних словників.
8. Етимологічні довідки в словниках різних типів.
9. Перекладна лексикографія.
10. Типи еквівалентності лексичних одиниць у двомовній лексикографії.
11. Українська термінографія.
12. Парадигма української фразеографії.
13. Способи лексикографування фразеологічних одиниць.
14. Українська онімна лексикографія.
15. Наукова, навчальна й довідкова лексикографія.
16. Традиційна, комп'ютерна й корпусна лексикографія.
17. Лексикографічні осередки.
18. Критерії критичного аналізу словників.
19. Зміни в семантиці лексики української мови.
20. Динамічні процеси в лексиці української мови.
21. Критерії культури мови.
22. Міжмовні контакти.
23. Мовні та позамовні чинники міжмовних контактів.
24. Міжмовна інтерференція.
25. Лексичні запозичення.
26. Лексико-семантична адаптація запозичень.
27. Лінгвістична риторика.
28. Стилїстичне використання лексичних одиниць.
29. Комунікативні ознаки культури мовлення.
30. Мовленнєві жанри й дискурси

Рекомендована література

Основні джерела

1. Барань Є. Угорсько-українські зв'язки: мовна інтерференція і мовознавчі контакти: монографія. Берегово-Ужгород, 2021. 312 с.
2. Боярова Л. Термінологія як об'єкт сучасної загальномовної лексикографії. *Культура слова*. 2018. № 89. С. 167–176.
3. Васильчук В. Лексикографія як наука (основи лексикографування). *Проблеми семантики слова, речення та тексту*: зб. наук. пр. Київ: КНЛУ, 2006. Вип. 16. С. 20–28.
4. Гордієнко Н. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 67–73.
5. Демська О. *Вступ до лексикографії*: навч. посіб. Київ, 2010. 266 с.
6. Демська-Кульчицька О.М. Лексикографія: між ремеслом і наукою. *Наукові записки НаУКМА*. Київ, 2008. Т. 85: Філологічні науки. С. 3–9.
7. Дубічинський В. В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології: навч. посіб. Харків, 2004. 164 с.
8. Зубець Н. Українська лексикографія другої половини ХХ – початку ХХІ століття: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Запоріжжя, 2008. 124 с.
9. Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005. 174 с.
10. Кульчицька Т. Українська лексикографія ХІІІ–ХХ ст.: бібліографічний покажчик. Львів, 1999. 359 с.
11. Лендау С. Словники: мистецтво та ремесло лексикографії. Київ, 2012. 480 с.
12. Москаленко А. *Нарис історії української лексикографії*. Київ, 1961. 162 с.
13. Паламарчук Л. Питання теорії і практики сучасної лексикографії. *Мовознавство*. 1977. № 4. С. 3–12.
14. Паламарчук Л. *Українська радянська лексикографія: (питання історії, теорії та практики)*. Київ, 1978. 203 с.
15. Перебийніс В.І., Сорокін В.М. Традиційна і комп'ютерна лексикографія: навч. посіб. Київ, 2008. 218 с.
16. Полюга Л. Структура і функції словникових статей у лексиконах різних типів. *Українська історична і діалектна лексика*: зб. наук. пр. Львів, 2003. Вип. 3. С. 16–23.
17. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О.; за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ, 2011. 272 с.
18. Сюта Г. Прецедентні висловлення в сучасній українській політичній риторичі. *Культура слова*. 2019. № 90. С. 12–131.
19. Черницький В. Комп'ютерна лексикографія: навч. посібник. Миколаїв: НУК, 2004. 84 с.
20. Широков В. Комп'ютерна лексикографія. Київ, 2011. 351 с.

Додаткові джерела

21. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004.
22. Березюк Т., Іщенко О., Пилипчук Р., Савченко О., Фещенко Н., Шушківський А. Здобутки української енциклопедистики: характеристика найважливіших видань. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 12. Київ, 2015. С. 9–114.
23. Бобкова Т. Українська корпусна лексикографія: основні етапи й тенденції розвитку. *Наукові записки нац. ун-ту «Острозька академія»*. Серія філологічна. 2014. Вип. 49. С. 267–270.

- 24.Бондар О.І. Українське діалектне словникарство початку ХХІ ст. *Вісник Одеського нац. ун-ту*. 2012. Серія філологія. Т. 17. Вип. 4. С. 5–26.
- 25.Боярова Л.Г. Проблема розмежування полісемії та омонімії термінів у лексикографічній практиці. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*: Серія Філологія. 2005. Вип.45. С. 18–20.
- 26.Боярова Л.Г. Словникова кодифікація і термінологічна норма (90-і рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.). *Українське мовознавство: міжвідом. наук. зб.* Київ, 2008. Вип. 38. С. 25–29.
- 27.Боярова Л.Г. Термінологічна лексика в загальномовному тлумачному словнику. *Лексикографічний бюлетень*. Київ, 2008. Вип. 17. С. 13–24.
- 28.Бузько С. Поняття стилістичної маркованості мовних одиниць (загальнотеоретичний аспект). *Науковий вісник Криворізь. держ. пед. ун-ту: зб. наук. пр. Філологічні студії*. 2018. Вип. 17. С. 110–124.
- 29.Бук С. Григорій Сковорода онлайн! *Українська мова*. 2010. № 3. С. 109–115.
- 30.Бук С. Частотний словник офіційно-ділового стилю: принципи укладання та статистичні характеристики лексики. *Лінгвістичні студії: зб. наук. пр. / За ред. А.П. Загнітка*. Донецьк, 2006. Вип. 14. С. 184–188.
- 31.Винник В. Б. Грінченко і процес становлення єдиної української літературної мови. *Мовознавство*. 2014. № 6. С. 13–23.
- 32.Войтів Г., Кровицька О. Науковий осередок українського словникарства у Львові: історія і досвід. *Теле- і радіожурналістика*. 2019. Вип. 18. С. 245–255.
- 33.Галас Б. Лексикографічна спадщина О. Павловського і формування нової української літературної мови. *Науковий вісник Ужгород. ун-ту*. Ужгород, 2003. С. 11–16.
- 34.Гордієнко Н. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 67–73.
- 35.Гориславець К. С. Словники іншомовних слів у контексті української лексикографії кінця ХІХ – початку ХХ століття. *Наукові записки нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія»*. 2006. Філологічні науки Т. 60. С. 14–21.
- 36.Гордієнко Н. Типологія додатків у сучасних лінгвістичних словниках. *Лексикографічний бюлетень*. 2012. № 21. С. 31–38.
- 37.Громко Т. Лексикографування онімів говірки за корпусом моноговіркових текстів. *Актуальні питання гуманітар. наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих учен.* Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. 2020. Вип. 31. С. 315–322.
- 38.Давиденко В. Лексикографічні праці в сучасному освітньому просторі. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31. № 4, Ч. 1. С. 39–43.
- 39.Дарчук Н. Параметризована база даних сучасної української мови на основі частотних словників. *Проблеми квантитативної лінгвістики*. Чернівці, 2005. С. 100–110.
- 40.Дарчук Н.П., Грязнухіна Т.О. Частотний словник сучасної української публіцистики. *Мовознавство*. 1996. № 5. С. 15–19.
- 41.Дідун Л. Козирева З. Українська академічна лексикографія: здобутки та перспективи розвитку. *Українська мова*. 2021. № 3. С. 54–65.
- 42.Дзендзелівський Й. Українські рукописні регіональні лінгвістичні атласи як джерело для дослідження мовної інтерференції в галузі лексики на українськопольському пограниччі. *Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polskoschodniosłowiańskim*. Białystok, 1995. С. 33–40.
- 43.Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності : Стилістика та культура мови: навч. посіб. Київ, 1999.

44. Жлуктенко Ю. Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики. Київ, 1966.
45. Загнітко А. Основи дискурсології: наук.-навч. видання. Донецьк, 2008.
46. Зайцева О. Ремарка як лексикографічна категорія. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих учен. Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Дрогобич, 2014. Вип. 9. С. 167–172.*
47. Заліпська І. Порушення літературних норм у мові прямого ефіру. *Культура слова. 2016. № 84. С. 151–160.*
48. Зелінська О. Тищенко Т. Старослов'янізми в сучасних дискурсивних практиках. *Філологічний часопис, Вип. 1 (21). Умань, 2023. С. 56–66.*
49. Іваштенко О.О., Сагаровський А.А. Методологія і методика укладання ідіодіалектного словника. *Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н.Каразіна. Серія: Філологія. 2009. № 843. Вип. 55. С. 114–119.*
50. Казимирова І. Актуальні проблеми сучасної термінографії. *Термінологічний вісник: зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 4. С. 214–226.*
51. Клименко Н. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [монографія] / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. Київ, 2008.
52. Козирева З. Українсько-російський словник – додаток до «Енеїди» І. Котляревського: біля витоків сучасної лексикографії. *Культура слова. 2019. № 91. С. 32–45.*
53. Кононенко І. Семантичні модифікації взаємних запозичень в українській і польській мовах. *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne / pod red. A. Budziak, W. Hojsak. Краків, 2016. S. 447–463.*
54. Коць Т. Кодифікаційна діяльність А. Кримського і критерії українського нормотворення кін. ХІХ– поч. ХХ ст. *Культура слова. 2021. № 95. С. 105–118.*
55. Кровицька О. Українська історична лексикографія у міжслов'янському контексті. *Проблеми слов'янознавства. Львів, 2003. Вип. 53. С. 136–144.*
56. Кульчицька Т. Українська лексикографія ХІІІ–ХХ ст.: бібліографічний покажчик / наук. ред. Д. Г. Гринчишин. Львів, 1999.
57. Литвин Л. Правильність як основна комунікативна властивість мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання. 2019. С. 106–111.*
58. Литовченко І. Лексико-семантична диференціація військової лексики української мови. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізь. держ. пед. ун-ту. 2022. Вип. 14. С. 90–96.*
59. Літвінова Н. Причини, види та засоби семантичних змін у слові. *Львівський філологічний часопис: наук. журнал Львів. держ. ун-ту безпеки життєдіяльності. № 5, 2019. С. 76–80.*
60. Лукінова Т. Створення «Етимологічного словника української мови» – важливий етап порівняльно-історичного вивчення слов'янської лексики. *Мовознавство. 2008. № 2–3. С. 24–39.*
61. Макарець Ю. Варіантність в офіційному жіночому іменослові України: між нормою і аномалією. *Культура слова. 2020. № 93. С. 183–195.*
62. Максимчук В.В. Особливості лексикографічного представлення авторських лексичних новотворів у сучасних неологічних словниках. *Наукові записки нац. ун-ту «Острозька академія». Острог, 2010. Серія філологічна. Вип. 17. С. 256–264.*
63. Мацько Л. Пропедевтика лінгвістичної риторики. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. пр. Київ, 2008. Вип. 4. С. 374–379.*

- 64.Мацько Л., Мацько О. Риторика: навч. посіб. / 2-ге вид. Київ, 2006.
- 65.Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: підручник. Київ, 2003.
- 66.Мейзерська І. Лексикографічна параметризація: структурний та функціональний аспекти (на прикладі великого тлумачного словника сучасної української мови). *Вісник СумДУ*. 2007. № 1. Т. 1: Серія Філологія. С. 151–155.
- 67.Міщук У. Словник мови Шевченка: бачення творчого світу письменника. *Лексикографічний бюлетень*. 2006. Вип. 14. С. 78–88.
- 68.Мовчун Л. До питання про вироблення засад української римографії. *Українське мовознавство*. 2008. Вип. 38. С. 139–142.
- 69.Намачинська Г. Явища мовної взаємодії: дослідницькі підходи, специфіка трактування, причини. *Studia Ukrainika Posnaniensia*. 2018. Vol. VI. P. 101–106.
- 70.Неровня Н. Принципи створення нового загальномовного тлумачного словника. *Лексикографічний бюлетень*. 2005. С. 36–46.
- 71.Озерова Н., Широков В. Перший том Словника української мови у 20-ти томах. *Мовознавство*. 2011. С. 3–13.
- 72.Онуфрієнко Г., Черневич А. Термін комунікація в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 154–160.
- 73.Паночко М. Розвиток української лексикографії в 70-х роках ХХ ст. *Академічні студії*. Серія «Гуманітарні науки». Луцьк, 2021. Вип. 4. С. 22–27.
- 74.Панченко Т. Розширення семантики слова війна в публіцистичних текстах поч. ХХІ ст. *Культура слова*. 2017. № 87. С. 218–228.
- 75.Петрова Т. Рецензія на термінологічні словники як жанр критичного субдискурсу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка*. Філологічні науки. 2019. Вип. 50. С. 133–139.
- 76.Полиця Т. Класифікація фразеграфічних праць тлумачного типу. *Науковий вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту*. Серія Філологія. 2018. № 37. Т. 1. С. 63–66.
- 77.Рабулець О.Г., Сухарина Н.М., Широков В.А., Якименко К.М. Дієслово в лексикографічній системі: монографія. Київ, 2004.
- 78.Ренчка І. Зміни в семантиці лексичних одиниць економічної сфери в сучасній українській тлумачній лексикографії *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2018. Вип. 4. С. 111–128
- 79.Романова О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен. *Термінологічний вісник* : зб. наук. пр. Київ, 2011. Вип 1. С. 55–62.
- 80.Русанівський В.М., Широков В.А. Інформаційно-лінгвістичні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 7–48.
- 81.Сабадош І. Зведений тематичний словник як вид лексикографічної праці. *Волинь – Житомирщина: історико-філол. зб. з регіон. пробл.* Вип. 10. 2003. С. 195–205.
- 82.Сабадош І. Українська діалектна лексикографія післявоєнного періоду. *Język ukraiński: współczesność – historia*. / Red. F. Czyżewski, P. Hrycenko. Lublin, 2003. S. 93–106.
- 83.Самойлова І. Інформаційна структура українських еквівалентів у перекладному словнику. *Українська мова*. 2016. № 2. С. 24–43.
- 84.Симоненко Л. Термін як предмет лексикографії. *Мовознавство*. 2017. № 1. С. 35–48.
- 85.Симоненко Л. Тлумачно-перекладна лексикографія. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті*. Київ, 2011. С. 308–314.
- 86.Синчак О. Риторичність: повернення риторики в нурт філології. *Наукові записки*

- УКУ. 2020. С. 13–36.
- 87.Сколоздра-Шепітько О. Літературно-художня антропонімія Франкової прози як об'єкт ідіолектної лексикографії. Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна. 2019. Випуск 71. С. 280–291.
- 88.Сніжко Н. Зведений словник української мови: джерела і засади укладання. *Культура слова*. 2015. № 83. С. 90–99.
- 89.Сніжко Н. Нова джерельна база української лексикографії в системі інтегральних лінгвістичних досліджень. *Людина, Комп'ютер. Комунікація: зб наук. пр. / за ред.. О. Левченко*. Львів, 2017. С. 47–52.
- 90.Сологуб Н. Словники мови письменників. *Лінгвістика: об'єкт-стиль, мета-оцінка: зб. наук. пр., присвячених 70-річчю від дня народження проф. С.Я.Єрмоленко. / відп. ред. ак. НАН України В.Г.Скляренко*. Київ, 2007. С. 133–138.
- 91.Старко В. Пареміографія в корпусну добу: з досвіду укладання «Електронного англійсько-українського словника прислів'їв». *Українська і слов'янська тлумачна і перекладна лексикографія*. Леонідові Сидоровичу Паламарчукові. Київ, 2013. С. 293–298.
- 92.Старко В. Ф. Проблема авторитетності двомовних словників. *Українська лексикографія в загальномовному контексті: теорія, практика, типологія*. Ларисі Григорівні Скрипник. Київ, 2011. С. 315–322.
- 93.Степаненко М. Найновітніші динамічні процеси в українському політичному лексиконі: 2020 рік : монографія. Полтава, 2021.
- 94.Стишов О. Стилiстично марковані лексичні неологізми в дискурсі ЗМІ початку ХХІ століття. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2018. Вип. 47. С. 91–98.
- 95.Товстенко В. Мовні контакти та явище двомовності. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 32. С. 283–285.
- 96.Стратулат Н. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови *Мовознавство*, 2007, № 3. С. 69–77.
- 97.Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття : [монографія] Тернопіль, 2002.
- 98.Сюта Г. Прецедентні висловлення в сучасній українській політичній риторичі. *Культура слова*. 2019. № 90. С. 12–131.
- 99.Тименко Л. Лексикографічні праці в Інтернеті (описово-аналітичний огляд). *Лексикографічний бюлетень*. 2007. Вип. 15. С. 58–62.
- 100.Тодор О. Пароніми та омоніми в політологічній терміносистемі. *Культура слова*. 2017. № 87. С. 193–200.
- 101.Томіленко Л. Актуалізація та пасивізація української лексики на сучасному етапі (на матеріалі I тому Словника української мови у 20 томах). *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія і практика*. Київ, 2011. С.553–558.
- 102.Томіленко Л. Лексикографічна система «Російсько-український словник А. Кримський, С. Єфремов» як джерело дослідження української лексики. *Philologica LXXVII: Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského*, 2018. 87–94.
- 103.Томіленко Л. Радянiзми в українській перекладній лексикографії постреволюційних років: від неологізмів до історизмів. IX Internationale virtuelle Konferenz der Ukrainistik. Dialog der Sprachen Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht. 2019. С. 175–182.
- 104.Томіленко Л. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії: монографія. Івано-Франківськ, 2015.

105. Туровська Л. Макро- та мікроструктура термінологічного словника тлумачного типу. *Українська мова*. 2018. № 3. С. 40–53.
106. Туровська Л. Сучасний етап розвитку української термінографії. *Система і структура східнослов'янських мов: міжкафедральний зб. наук. пр.* Київ, 2006. С. 168–173.
107. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції: монографія / Відп. ред. Я. Яцків; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с.
108. Хобзей Н. Сучасне українське діалектне словництво. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*: зб. наук. пр. / відп. ред. М. Крикун. Львів, 2006. Вип. 15: Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича. С. 819–826.
109. Цимбалюк-Скопненко Т. Українська авторська лексикографія: здобутки та перспективи. *Українська мова*. 2010. № 9. С. 3–14.
110. Цимбалюк-Скопненко Т. Фраземна норма та джерела української фразеології українською мовою: кодифікаційний та узуальний аспекти. *Культура слова*. 2018. № 89. С. 189–196.
111. Широков В.А. Елементи лексикографії: монографія. Київ, 2005. 304 с.
112. Широков В.А. Феноменологія лексикографічних систем: монографія. Київ, 2004. 327 с.
113. Черниш Н. Електронні енциклопедії в Україні. Поліграфія і видавнича справа. 2016. № 1. С. 168–183.
114. Черниш О. Особливості створення електронного багатомовного академічного галузевого словника. *Науковий вісник Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія Філологія*. 2019. № 40. Т. 2. С. 141–144.
115. Черниш Н. Формування концепції української енциклопедії (з редакторського досвіду М. П. Бажана) *Поліграфія і видавнича справа*. 2011. № 4. С. 20–32.